

บทที่ 6

แนวทางการพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย

จากข้อมูลทั้งหมดที่ผู้เขียนได้นำเสนอมาทั้งในแง่ประวัติความเป็นมาของระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ระบบการชันสูตรพลิกศพในระบบต่าง ๆ ที่มีใช้อยู่ในต่างประเทศ โดยได้ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ รวมทั้งได้วิเคราะห์รวบรวมปัญหาและแนวทางการพัฒนาแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวอีกหลาย ๆ ท่าน ซึ่งนานาทรศนะเหล่านี้ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่แนวทางการพัฒนาระบบงานชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง เพราะความคิดเห็นของท่านเหล่านี้ถือได้ว่าเป็น “กระจก” ที่จะส่องมองให้เห็นถึงภาพลักษณ์ในแง่มุมต่าง ๆ ของสภาพปัญหาที่มีอยู่จริง ในปัจจุบันมิใช่อาศัยแต่เพียงข้อมูลจากในเอกสารหรือตำราต่าง ๆ เท่านั้น ซึ่งตรงจุดนี้เองทำให้เกิดประกายทางความคิดที่จะแก้ไขหรือพัฒนาระบบงานดังกล่าวอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับระบบกฎหมายของประเทศไทยภายใต้สภาพที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

สำหรับเนื้อหาในบทนี้จะเป็นส่วนของความคิดเห็นของผู้เขียนที่ได้แนวคิดมาจากการประมวลข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวในข้างต้นว่าประเทศไทยควรจะมีแนวทางการพัฒนาระบบงานนิติเวชในส่วนของการชันสูตรพลิกศพไปในทิศทางใดและควรจะมีการแก้ไขกฎหมายหรือสร้างองค์กรหรือหน่วยงานใหม่ขึ้นมารองรับการทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะอย่างไรบ้าง ซึ่งจากปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบงานชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยนั้น พบว่า ทางออกของการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่สำคัญก็คือ ต้องทำการแก้ไขกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยอาจทำการแก้ไขบทบัญญัติในหมวดที่ 2 เรื่องการชันสูตรพลิกศพ มาตรา 148-156 และบทบัญญัติในเรื่องของการสอบสวนอีกบางส่วนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือมีฉะนั้นก็ควรสร้างกฎหมายในเรื่องนี้ขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะเพื่อรองรับกับระบบงานชันสูตรพลิกศพในรูปแบบใหม่ ซึ่งอาจเรียกว่า “พระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ....” ก็ได้ โดยบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ก็อาจมีข้อกำหนดในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

- คำนิยามของคำต่างๆ เช่นคำว่า ชันสูตรพลิกศพ ผ่าศพ เป็นต้น
- กรณีที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพและผ่าศพตรวจ
- ผู้มีอำนาจหน้าที่

- วิธีการชั้นสูตรพลิกศพ
- วิธีการผ่าศพตรวจ
- การทำรายงานของแพทย์ผู้ผ่าศพ
- การทำความเห็นของผู้ชั้นสูตรพลิกศพ
- ขั้นตอนการเสนอความเห็น
- คำสั่งในเรื่องผลการชั้นสูตรพลิกศพ เป็นต้น

ซึ่งในกรณีนี้เห็นว่า ควรที่จะทำการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในรูปแบบของการสร้างกฎหมายในเรื่องการชั้นสูตรพลิกศพขึ้นมาใหม่ เพื่อรวบรวม ขั้นตอนและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับชั้นสูตรพลิกศพโดยเฉพาะมาไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกันโดยแยกออกมาเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานและการศึกษาหาข้อมูลในเรื่องนี้

และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนาระบบงานชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทย นอกเหนือจากการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายก็คือ การสร้างหน่วยงานขึ้นมาใหม่เพื่อรองรับและทำหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยเฉพาะ โดยให้มีความเป็นอิสระยิ่งขึ้น เพื่อรองรับและให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายที่จะมีการแก้ไขใหม่ดังกล่าว

สำหรับแนวทางของการพัฒนาและแก้ไขปัญหาระบบงานชั้นสูตรพลิกศพในประเทศไทยตามแนวคิดของผู้เขียนได้วางไว้ในข้างต้นนั้น ได้แบ่งออกเป็นดังนี้

6.1 การปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมาย ในส่วนของกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ

จากเนื้อหาในข้างต้นดังกล่าว คงจะพอทำให้ทราบถึงปัญหาที่มีในระบบงานนิติเวชในส่วนของกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพได้ว่า ปัญหาดังกล่าวมีอะไรบ้างและสาเหตุเกิดขึ้นเพราะอะไร ในจุดนี้ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นว่าควรที่จะปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องนี้อย่างไร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบงานชั้นสูตรพลิกศพที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป ดังนี้

1) ควรกำหนดคำนิยามให้ชัดเจนขึ้น

ปัจจุบันคำที่ใช้ในกฎหมายบางคำ กฎหมายมิได้ให้คำจำกัดความอธิบายไว้แต่อย่างใด ซึ่งบางครั้งอาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานที่ตามมา เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ทราบถึงขอบเขตความหมายของคำเหล่านั้น ดังเช่นคำว่า การชั้นสูตรพลิกศพ การ

ผ่าศพ เป็นต้น ฉะนั้น กฎหมายจึงควรบัญญัติคำนิยามเพื่อให้ความหมายของคำเหล่านั้นชัดเจนยิ่งขึ้น เช่นควรจะบัญญัตินิยามคำว่า¹

กระบวนการชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การชันสูตรพลิกศพและการผ่าศพเพื่อชันสูตร

การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจดูศพภายนอก การรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับศพ และการตาย รวมถึงอำนาจในการสอบสวนพยานบุคคลต่าง ๆ ด้วย แต่ไม่รวมการผ่าศพ (ผู้ชันสูตรพลิกศพจึงไม่จำเป็นต้องใช้แพทย์ อาจเรียกเป็นตำแหน่งเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ ก็ได้)

การผ่าศพเพื่อชันสูตร หมายถึง การผ่าตัดศพเพื่อวินิจฉัยเหตุและพฤติกรรมการตาย

2) กฎหมายควรจำกัดดุลพินิจของผู้ชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่จะส่งศพไปผ่าเพื่อชันสูตรให้มากที่สุด

เป็นที่ทราบกันดีว่ากฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้มีได้ระบุไว้อย่างชัดเจนถึงกรณีที่ผู้ชันสูตรพลิกศพจะส่งศพไปผ่าเพื่อตรวจพิสูจน์ คงมีเพียงบทบัญญัติในมาตรา 151 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ระบุไว้กว้าง ๆ ว่า “ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุการณ์ตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้” ซึ่งในที่นี้ถือว่า กฎหมายให้ดุลพินิจของผู้ชันสูตรพลิกศพมากเกินไปจนความเหมาะสม ขาดมาตรฐานความแน่นอน ในการปฏิบัติโดยแจ้งแต่ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า กฎหมายควรกำหนดให้ผู้ชันสูตรพลิกศพใช้ดุลพินิจว่า เมื่อใดควรส่งศพไปผ่าเพื่อชันสูตรให้น้อยที่สุด โดยควรกำหนดไว้ในกฎหมายที่จะทำการแก้ไขใหม่ว่ากรณีใดบ้างที่จะต้องทำการผ่าศพตรวจ เช่น²

- (1) ศพนั้นไม่ทราบว่าเป็นผู้ใด
- (2) ปราบกฏชัดว่าถูกผู้อื่นฆ่าตาย หรือผู้ชันสูตรพลิกศพสงสัยว่าจะถูกผู้อื่นฆ่า
- (3) ผู้ชันสูตรพลิกศพ เห็นว่าจำเป็นต้องผ่าศพ เพื่อหาเหตุการณ์ตายที่ชัดเจนขึ้น

เป็นต้น

¹ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, “แนวทางการพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย”, บทบันทึกด้วย (เล่มที่ 52 ตอนที่ 1 มีนาคม 2539) : 14.

² เรื่องเดียวกัน.

3) แก้ไขเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้มีอำนาจหน้าที่

สำหรับในส่วนของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชั้นสูตรพลศึกษาตามกฎหมายในปัจจุบันนั้น ก็จะพบว่าประกอบด้วยผู้มีหน้าที่ 2 ฝ่ายด้วยกัน คือ ฝ่ายพนักงานสอบสวนและฝ่ายแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือแพทย์ประจำตำบล โดยกระบวนการดังกล่าวก็จะมีพนักงานสอบสวนเป็นกลไกหลักในการปฏิบัติหน้าที่แต่ละครั้ง จากปัญหาต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษารวบรวมมาในข้างต้น พบว่าหนึ่งในปัญหาที่สำคัญเหล่านั้นก็คือ ปัญหาในเรื่องของความไม่เหมาะสมของการให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนี้ เนื่องจากภาวะในปัจจุบันพบได้ว่า ภาระหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในปัจจุบันนั้นมีความรับผิดชอบที่กฎหมายกำหนดไว้ ทำให้ประสิทธิภาพของการให้บริการของพนักงานสอบสวนที่มีต่อประชาชนทั่วไปยังไม่เป็นน่าพอใจนัก และบางครั้งหากเป็นกรณีที่มีการตายอันเนื่องมาจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือที่เรียกกันว่า “วิสามัญฆาตกรรม” นั้น พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตำรวจด้วยกันที่จะเป็นผู้ทำหน้าที่ชั้นสูตรพลศึกษา ย่อมเป็นการยากที่จะอยู่ในฐานะที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ตายได้เพราะอคติอาจจะเกิดขึ้นได้เนื่องจากความรักในพวกพ้องเดียวกัน ประกอบกับการจัดระบบการบริหารงานภายในกรมตำรวจเองยังไม่เป็นไปตามระบบสากลที่ได้มาตรฐานตามแนวคิดของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น จึงเห็นว่า พนักงานสอบสวนไม่ควรมีส่วนในการชั้นสูตรพลศึกษาอีกต่อไป แต่ควรที่จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ขึ้นมาใหม่เพื่อทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ

ฉะนั้น จึงเกิดประเด็นใหม่ขึ้นมาว่า เจ้าหน้าที่ที่จะตั้งขึ้นมาใหม่เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบงานชั้นสูตรพลศึกษาและผ่าศพชั้นสูตรโดยเฉพาะนั้นคือใคร มาจากอาชีพหรือหน่วยงานใดบ้าง

ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่าผู้ชั้นสูตรพลศึกษาไม่ควรเป็นบุคคลเพียงคนเดียวที่มีอำนาจในการจัดการชั้นสูตรพลศึกษา แต่ควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นเข้ามาร่วมทำการชั้นสูตรพลศึกษาด้วย เพื่อก่อให้เกิดระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลการปฏิบัติงานซึ่งกันและกัน ซึ่งส่งผลให้กระบวนการทำงานมีความโปร่งใสและสร้างความเชื่อถือให้กับประชาชนมากยิ่งขึ้น เพราะหากแม้จะมีการตั้งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญขึ้นมาทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะก็ตาม แต่หากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้กระทำไปโดยอำนาจแต่เพียงฝ่ายเดียว กระบวนการทำงานต่าง ๆ ก็จะใช้ซึ่งระบบการตรวจสอบถ่วงดุล โอกาสที่เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติงานโดยมิชอบหรือทุจริตก็จะมีมาก ในที่สุดแล้วก็จะมีสภาพไม่ต่างจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้แต่อย่างใด ซึ่งในส่วนนี้ผู้เขียนเห็นว่าผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะทำหน้าที่ชั้นสูตรพลศึกษาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ดังกล่าวก็คือ พนักงานอัยการ เหตุผลก็เนื่องจากพนักงานอัยการมีฐานะเป็นคนกลาง มิได้เป็นผู้มีส่วนได้เสียในคดีแต่อย่างใด

ประกอบกับเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย และที่สำคัญก็คือการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีการตายที่เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของ เจ้าพนักงานนั้น เป็นกรณีที่พนักงานอัยการจะต้องนำเรื่องดังกล่าวเสนอต่อศาล เพื่อให้ศาลทำการไต่สวน ชันสูตรพลิกศพ ฉะนั้น พนักงานอัยการจึงจำเป็นที่จะต้องทราบถึงข้อมูลและรายละเอียด ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีนั้น ดังนั้น หากกฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามา ร่วมรับรู้การชันสูตรพลิกศพตั้งแต่ในชั้นต้น ก็จะส่งผลให้กระบวนการในการไต่สวนชันสูตรพลิกศพ เพื่อค้นหาความจริงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับการปฏิบัติงานในส่วนนี้นั้น กฎหมายควรกำหนดให้ผู้ชันสูตรพลิกศพมีผู้ช่วยในการปฏิบัติงานดังกล่าวด้วย เพราะการดูศพอาจจะต้องมีการพลิกศพ การค้นหา และเก็บรวบรวม พยานหลักฐานต่าง ๆ จากร่างกายของศพและจากบริเวณสถานที่ที่พบศพรวมถึงการสอบถามพยานที่พบเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ อีกด้วย ดังนั้นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพดังกล่าวควรเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

(1) แพทย์นิติเวช

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นแพทย์นิติเวชนี้จะต้องมีคุณสมบัติคือ ต้องเป็นแพทย์ผู้ชำนาญในสาขานิติเวชศาสตร์ หรืออย่างน้อยจะต้องเป็นแพทย์สาขาพยาธิวิทยา โดยแพทย์ดังกล่าวกฎหมายควรกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่สืบสวนการตายที่ผิดธรรมชาติ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตั้งแต่ชันสูตรพลิกศพในสถานที่พบศพ เก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ในบริเวณที่พบศพ และสอบสวนปากคำของพยานที่รู้เห็นการตาย รวมทั้งมีอำนาจในการยึดของกลางที่เป็นวัตถุพยานที่จะนำมาตรวจในห้องปฏิบัติการได้ด้วย ตลอดจนมีอำนาจที่จะทำการผ่าศพตรวจพิสูจน์และตัดชิ้นส่วนของศพไปตรวจวิเคราะห์อีกด้วย ซึ่งผู้ที่จะเป็นแพทย์นิติเวชได้นี้ ในระยะเริ่มแรกเห็นว่าอาจทำการแต่งตั้งจากแพทย์ที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในสังกัดของหน่วยงานอื่น เช่น กระทรวงสาธารณสุขหรือทบวงมหาวิทยาลัยควบคู่อีกตำแหน่งหนึ่งก็ได้ ดังนั้นในส่วนนี้จึงเห็นได้ว่า แพทย์นิติเวชมีอำนาจหน้าที่คล้ายคลึงกับเจ้าหน้าที่แพทย์สอบสวน (Medical Examiner) ของสหรัฐอเมริกาซึ่งมีหน้าที่สืบสวนการตายที่ผิด ธรรมชาติ รวมทั้งการตายที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และการตายในระหว่างถูกคุมขังด้วยซึ่งแพทย์สอบสวนนั้นสามารถทำการผ่าศพได้ด้วยตนเองสำหรับคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นแพทย์สอบสวนได้ก็คือต้องเป็นนิติพยาธิแพทย์โดยต้องเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรม และสอบได้เป็นผู้ชำนาญในสาขานิติพยาธิวิทยาเท่านั้น³

³ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, "แนวทางการพัฒนาพยานผู้เชี่ยวชาญและผู้ชำนาญการพิเศษ : มุมมองผู้เชี่ยวชาญ", ดุลพยาน (เล่มที่ 3 ปีที่ 44 กรกฎาคม - กันยายน 2540) : 19.

(2) เจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ

ผู้ที่จะเป็นเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพได้ อาจจะมาจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรือเจ้าพนักงานวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ได้ โดยเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งดังกล่าวทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยของแพทย์นิติเวชในการสืบสวนการตายที่ผิดธรรมชาติสำหรับในคดีที่สำคัญ ๆ เช่น คดีที่การตายเกี่ยวเนื่องกับการกระทำของเจ้าพนักงาน คดีที่การตายเกี่ยวเนื่องกับความมั่นคงของรัฐ หรือคดีที่มีลักษณะเป็นคดีสะเทือนขวัญเช่น คดีสังหารหมู่ เป็นต้น สำหรับในกรณีการตายที่ผิดธรรมชาติโดยทั่ว ๆ ไป เจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพดังกล่าวก็มีอำนาจที่จะทำการชันสูตรพลิกศพ เก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งสอบสวนปากคำของพยานที่เกี่ยวข้องได้เองด้วย ซึ่งหากชันสูตรพลิกศพแล้วเห็นว่า ควรจะส่งศพไปผ่าศพตรวจหาสาเหตุการตายโดยละเอียดต่อไป ก็จะต้องส่งศพดังกล่าวไปให้แพทย์นิติเวชเป็นผู้ทำการผ่าศพตรวจในขั้นตอนต่อไป

เจ้าหน้าที่ในตำแหน่งเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพนี้ ผู้เขียนได้นำเอาแนวคิดในระบบชันสูตรพลิกศพของประเทศศรีลังกามาปรับใช้ โดยให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่คล้ายกับพนักงานสอบสวนการตาย (Inquirers into Deaths) ของประเทศศรีลังกา ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนการตายโดยทำการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่ตายโดยปัจจุบันทันด่วน และตายเนื่องจากการบาดเจ็บต่าง ๆ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้แต่งตั้งให้ทำหน้าที่รับผิดชอบตามเขตพื้นที่ทั่วประเทศคล้ายกับโคโรเนอร์ (Coroner) ของประเทศอังกฤษ โดยพนักงานสอบสวนการตายที่รับผิดชอบในเมืองสำคัญ ๆ จะเป็นผู้มีความรู้ด้านกฎหมาย แต่ในพื้นที่นอกเมืองในชนบทพนักงานสอบสวนการตายจะมีความรู้เพียงสำเร็จการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น⁴

สำหรับในกรณีของประเทศไทยนี้ เหตุผลที่เลือกเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรือเจ้าพนักงานวิทยาศาสตร์ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ สามารถทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพได้ก็เนื่องจากเจ้าหน้าที่เหล่านี้มีการศึกษาและความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่พอจะเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานด้านนี้มาบ้างพอสมควร หากนำเจ้าหน้าที่เหล่านี้มาศึกษาอบรมความรู้เพิ่มเติม ทั้งในเรื่องของวิธีการปฏิบัติและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ก็จะทำให้เกิดความรู้ ทักษะ ความชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการนำเจ้าหน้าที่ดังกล่าวมาปฏิบัติงานในส่วนนี้ ก็เท่ากับเป็นการแก้ไขปัญหาคาราคาซังบุคลากรที่เป็นแพทย์ ที่จะมาปฏิบัติงานด้านนี้อีกทางหนึ่งด้วย

⁴ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, "ศรีลังกา : ระบบบริการทางนิติเวชที่น่าสนใจ", วารสารคลินิก (ปีที่ 10 ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน 2537) : 785.

4) แก้ไขเปลี่ยนแปลงในส่วนของวิธีการชันสูตรพลิกศพ

ปัจจุบันพบได้ว่า ขั้นตอนวิธีการชันสูตรพลิกศพของไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังขาดซึ่งความชัดเจนแน่นอน ขาดความโปร่งใสในกระบวนการทำงาน รวมทั้งกระบวนการทำงานดังกล่าวยังขาดการตรวจสอบถ่วงดุลจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นอย่างแท้จริงอีกด้วย วิธีการแก้ไขปัญหาคือเป็นอยู่เหล่านี้ ก็คือ

(1) การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานต่าง ๆ การตรวจร่องรอยบาดแผลตลอดจนการให้ความเห็นทางการแพทย์ที่มีผลเกี่ยวข้องในทางคดีอาญาต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการ อันจะนำมาซึ่งระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และนอกจากระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนแล้วจะต้องมีพยานหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินการเท่าที่จะทำได้ เช่น การบันทึกผลการตรวจพิสูจน์เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียด มีรูปถ่ายหรือบันทึกภาพในขั้นตอนที่สำคัญ มีการบันทึกเทปในขณะที่ผ่าศพตรวจในทุกขั้นตอน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องได้สำหรับการดำเนินคดีในชั้นศาล

(2) ควรมีแก้ไขวิธีการชันสูตรพลิกศพเสียใหม่ โดยมีการจัดแบ่งตามผู้ที่รับผิดชอบที่จะทำการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ พื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร และพื้นที่ในเขตต่างจังหวัด ซึ่งในแต่ละพื้นที่กฎหมายอาจจะมีการกำหนดใช้บุคคลากร และมีขั้นตอนวิธีการชันสูตรพลิกศพที่แตกต่างกันบ้างตามสภาพความเหมาะสม ดังนี้

- การชันสูตรพลิกศพในเขตกรุงเทพมหานคร : กฎหมายควรกำหนดให้แพทย์นิติเวชมีอำนาจหน้าที่ชันสูตรพลิกศพโดยร่วมกับพนักงานอัยการสำหรับการตายที่ผิดธรรมชาติทุกกรณี โดยการดำเนินการดังกล่าวกฎหมายควรกำหนดให้มีผู้ช่วยแพทย์นิติเวชด้วย เนื่องจากแพทย์นิติเวชต้องออกไปชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุหรือบริเวณที่พบศพ ซึ่งจะต้องมีการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตาย สอบสวนปากคำพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งจะต้องดำเนินการขนย้ายศพไปเก็บเพื่อรอญาติผู้ตายมารับศพไปจัดการตามพิธีทางศาสนาต่อไป หรืออาจจะต้องส่งศพไปยังสถานที่ผ่าศพเพื่อให้แพทย์นิติเวชทำการผ่าศพตรวจอีกขั้นตอนหนึ่ง เพื่อหาเหตุตายที่ชัดเจนยิ่งขึ้นก็ได้ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่างานเหล่านี้จำเป็นจะต้องมีผู้ช่วยแพทย์นิติเวชในการชันสูตรพลิกศพ เนื่องจากต้องปฏิบัติงานหลายอย่างในเวลาเดียวกันและที่เห็น

⁵ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, "งานนิติเวชกับการดำเนินคดีอาญา : บทบาทที่ต้องทบทวน วารสารอัยการ : 46.

ว่า ควรใช้แพทย์นิติเวชชันสูตรพลิกศพสำหรับการตายที่ผิดธรรมชาติในเขตกรุงเทพมหานครทุกกรณี ก็เนื่องมาจากในกรุงเทพมหานคร มีแพทย์อยู่เป็นจำนวนมากพอที่จะปฏิบัติงานดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ ดังนั้น จึงอาจไม่ประสบปัญหาในเรื่องการขาดแคลนบุคลากรประเภทนี้เหมือนดังเช่นในเขตต่างจังหวัด

- การชันสูตรพลิกศพในเขตต่างจังหวัด : สำหรับในส่วนภูมิภาคเป็นที่ทราบกันดีว่า แพทย์ที่นับว่าเป็นผู้ชำนาญในสาขานิติเวชศาสตร์หรือแม้แต่แพทย์สาขาพยาธิวิทยานั้นอยู่ในสภาวะที่ยังขาดแคลน ฉะนั้น หากจะกำหนดให้แพทย์นิติเวชทำหน้าที่ออกไปชันสูตรพลิกศพสำหรับการตายที่ผิดธรรมชาติในทุกกรณี ก็คงจะเป็นการยากและถือได้ว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายมาบังคับใช้มิให้เกิดความสะดวกรในการปฏิบัติแต่อย่างใด ดังนั้น ในจุดนี้ จึงเห็นว่กฎหมายควรกำหนดให้แพทย์นิติเวชมีหน้าที่ออกไปชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานอัยการยังสถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่พบศพเพียงบางกรณีที่สำคัญเท่านั้น เช่น การตายอันเนื่องมาจากการกระทำของเจ้าพนักงาน การตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน หรือการตายในคดีสะเทือนขวัญกระทบต่อความรู้สึกของคนในสังคม เป็นต้น

ดังนั้นเพื่อความสะดวกและความเหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่ในเขตต่างจังหวัด สำหรับการตายที่ผิดธรรมชาติในกรณีอื่น ๆ นอกเหนือจากกรณีดังกล่าว กฎหมายควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ ซึ่งมาจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือพนักงานวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ให้ทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานอัยการภายใต้คำแนะนำของแพทย์นิติเวช ณ สถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่พบศพพร้อมกับพนักงานผู้ช่วยชันสูตรอีกจำนวนหนึ่ง เพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติงานดังกล่าว และหากทำการชันสูตรพลิกศพแล้วเห็นว่า ยังไม่สามารถพบสาเหตุการตายที่ชัดเจนได้ จึงเห็นควรส่งศพไปผ่าตรวจโดยละเอียด ก็ให้ทำการส่งศพพร้อมกับรายงานการชันสูตรพลิกศพและความเห็นของผู้ชันสูตรพลิกศพดังกล่าวไปยังสำนักงานนิติเวชจังหวัด (ที่จัดตั้งขึ้นใหม่) ซึ่งมีสถานที่ผ่าศพโดยเฉพาะ เพื่อให้แพทย์นิติเวชซึ่งประจำอยู่ที่หน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ผ่าศพตรวจโดยละเอียดต่อไป

สำหรับกรณีที่ต้องผ่าศพ นั้นเห็นว่า แพทย์ที่จะใช้ผ่าศพก็ควรเป็นแพทย์นิติเวชคนเดียวกับที่ได้ทำการชันสูตรพลิกศพในข้างต้น เพราะแพทย์ผู้นั้นจะเป็น ผู้ที่รู้เห็นกระบวนการชันสูตรพลิกศพโดยได้ทราบข้อมูล และเห็นพยานหลักฐานต่าง ๆ มาก่อนแล้วในตอนต้น ฉะนั้น จึงเป็นผู้ที่ทราบถึงข้อมูลและรายละเอียดการตายในคดีนั้นดีที่สุด หากเป็นผู้ลงมือผ่าศพตรวจเองก็สามารถเห็นได้ว่า จุดใดควรจะทำ การผ่าตรวจเพื่อจะหาเหตุการตายได้ตรงประเด็นที่สุด

มิใช่รับทราบข้อมูลต่าง ๆ มาจากเพียงบันทึกหรือรายงานที่ผู้ชันสูตรพลิกศพส่งมาให้ดูเท่านั้น ซึ่งในบันทึกหรือรายงานเหล่านั้นบางครั้งอาจขาดความสมบูรณ์หรือบกพร่องในรายละเอียดบางอย่างไป จนทำให้แพทย์นิติเวชผู้ผ่าศพยากที่จะวินิจฉัยได้ว่า เหตุตายที่แท้จริงคืออะไรหรืออาจจะทำให้วินิจฉัยเหตุการณ์ตายผิดพลาดจากความเป็นจริงไปก็ได้

ในส่วนขั้นตอนของการผ่าศพตรวจนั้น เห็นว่ากฎหมายควรมีบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ญาติผู้ตายหรือผู้ต้องหา(ถ้ามี) ได้แต่งตั้งแพทย์เป็นตัวแทนเข้าไปดูแลรักษาการผ่าศพของแพทย์นิติเวชนั้นได้รวมทั้งการรับรองการรายงานการผ่าศพหรือทำหนังสือโต้แย้งผลการผ่าศพตรวจชันสูตรนั้นได้โดยยื่นต่อหน่วยงานของแพทย์นิติเวชนั้น ขั้นตอนนี้ย่อมทำให้เกิดกระบวนการทำงานที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบถึงการปฏิบัติงานดังกล่าวนี้ได้เหมาะสม ประกอบกับเมื่อทุกฝ่ายได้มาเห็นขั้นตอนการทำงานและร่วมลงรายชื่อรับรองรายงานการผ่าศพดังกล่าวแล้ว รายงานนี้ย่อมเป็นหลักฐานที่สมบูรณ์ แพทย์ผู้ทำรายงานไม่จำเป็นต้องเสียเวลาไปเป็นพยานในศาลซ้ำอีกหากเมื่อมีการพิจารณาคดีสำหรับผู้ต้องหาที่เกี่ยวข้องนั้นถูกฟ้องในศาล เพราะระยะเวลาในการพิจารณาคดีดังกล่าว จะห่างจากวันที่ทำการผ่าศพตรวจเป็นเวลานานจนแพทย์ผู้ผ่าศพนั้นไม่สามารถจำรายละเอียดได้

(3) กระบวนการไต่สวนชันสูตรพลิกศพ กฎหมายควรกำหนดให้ทั้งพนักงานอัยการและศาลทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบกระบวนการในการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้จริงจังและชัดเจนยิ่งขึ้นโดยบทบาทของอัยการในการไต่สวนจะต้องมีไว้เพื่อคอยแก้ต่างให้พนักงานตำรวจที่ถูกไต่สวน แต่ต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกธรรมให้กับทุกฝ่าย โดยต้องพยายามรวบรวมและเสนอพยานหลักฐานทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์หรือเป็นโทษต่อผู้ถูกไต่สวนก็ตาม เพื่อให้ได้ความจริงปรากฏ โดยพนักงานอัยการต้องแจ้งการไต่สวนดังกล่าวให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ และเนื่องจากกฎหมายกำหนดให้นำเอาบทบัญญัติเรื่องการสอบสวนมาปรับใช้โดยอนุโลมสำหรับในกรณีนี้ด้วย พนักงานอัยการจึงต้องตรวจสอบพยานหลักฐานทุกอย่างโดยละเอียด และหากมีข้อบกพร่องไม่สมบูรณ์ก็อาจใช้ดุลพินิจสั่งให้มีการตรวจสอบเพิ่มเติม เช่น อาจให้มีการชันสูตรหรือหาพยานหลักฐานมาเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้ศาลก็ควรจะเข้ามามีบทบาทในการไต่สวนค้นหาความจริงให้มากขึ้นด้วย มิใช่ทำตนเป็นกลางวางเฉยไม่เข้ามามีส่วนในการตรวจสอบและค้นหาความจริงแต่อย่างใดดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน และหากได้ดำเนินการตามนี้แล้วก็จะทำให้กระบวนการทำงานมีการตรวจสอบและถ่วงดุลจากหน่วยงานอื่นอย่างแท้จริง ข้อเท็จจริงหรือผลการพิสูจน์ที่ได้มาก็ยากที่จะถูกบิดเบือนหรือผิดพลาดได้ อันจะส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายมากขึ้น

สำหรับกระบวนการได้สวนชั้นสูตรพลิกศพนั้น เมื่อได้ทำการวิเคราะห์แล้ว
เห็นว่า หากมีขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพที่สมบูรณ์ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพียงพอโดย
กระบวนการทำงานมีการตรวจสอบถ่วงดุลตั้งแต่ในชั้นแรกแล้วก็ไม่จำเป็นที่จะมีขั้นตอนดังกล่าวนี้
อีกก็ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปขั้นตอนการชั้นสูตรพลิกศพในรูปแบบใหม่

ก. กรณีการตายในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งกรณีของการตายในและนอกโรงพยาบาล สรุปเป็นแผนภูมิ ตามแผนภูมิที่ 8

ข. กรณีการตายในเขตต่างจังหวัด ทั้งกรณีการตายในและนอกโรงพยาบาล สรุปเป็นแผนภูมิ ตามแผนภูมิที่ 9

ค. กรณีการตายอันเนื่องมาจากการกระทำของเจ้าพนักงานหรือตายในขณะที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน สรุปเป็นแผนภูมิตามแผนภูมิที่ 10

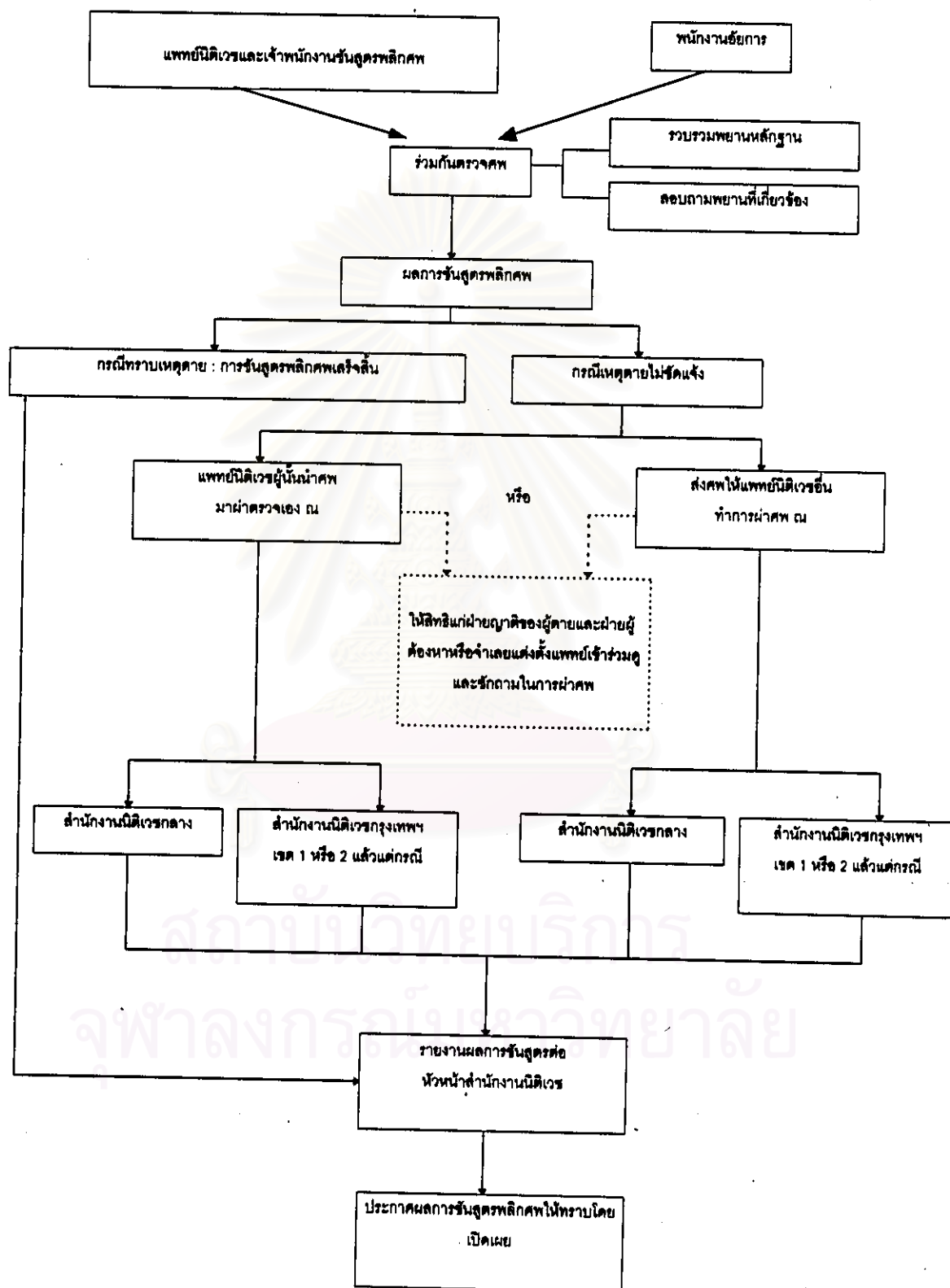
สรุปโครงสร้างของหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่ : “สำนักงานนิติเวชแห่งชาติ”
สำหรับแผนภูมิโครงสร้างของสำนักงานนิติเวชแห่งชาติ ปรากฏตามแผนภูมิที่ 11

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

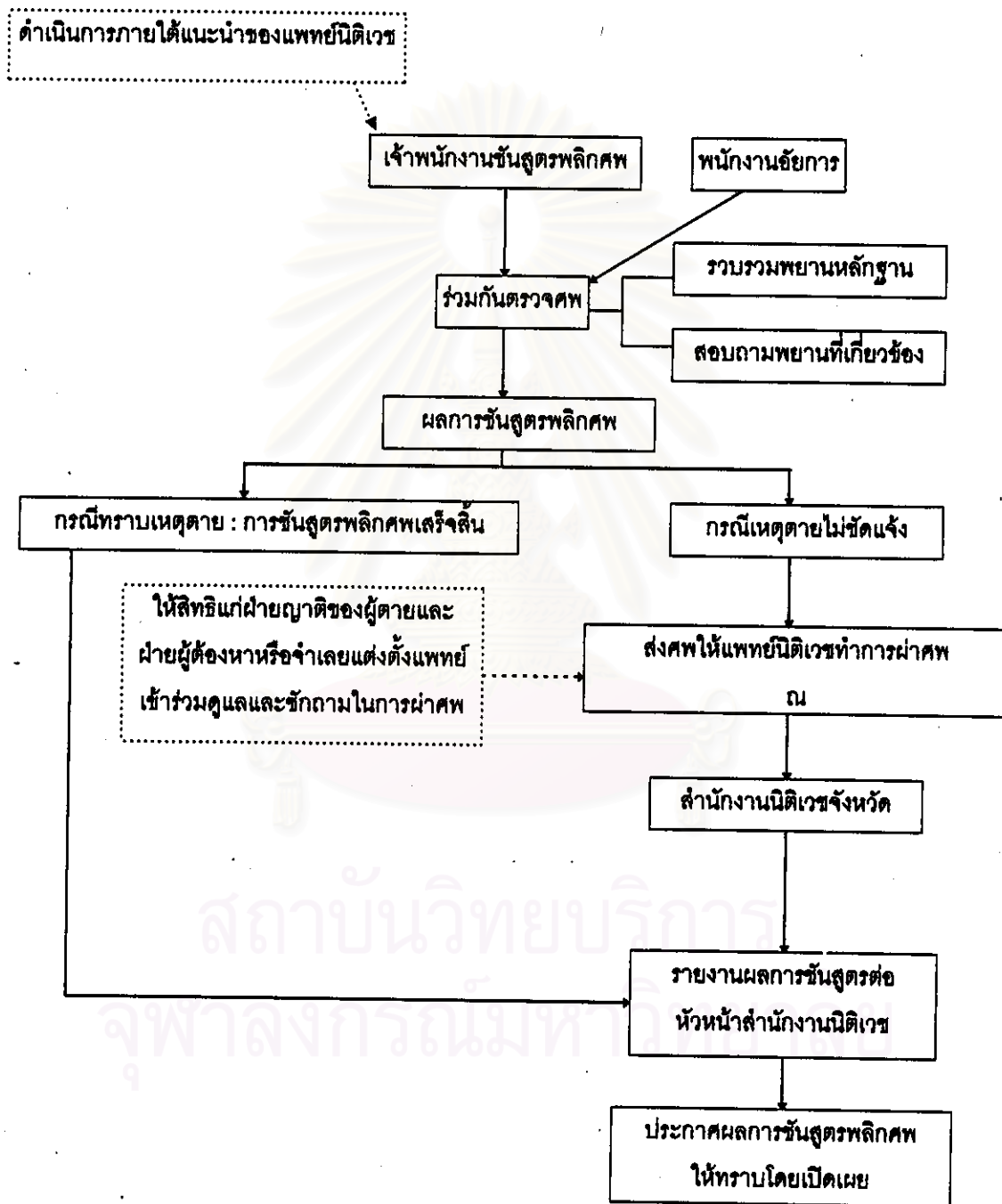
ก. กรณีการตายในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งกรณีของการตายในและนอกโรงพยาบาล สรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 8

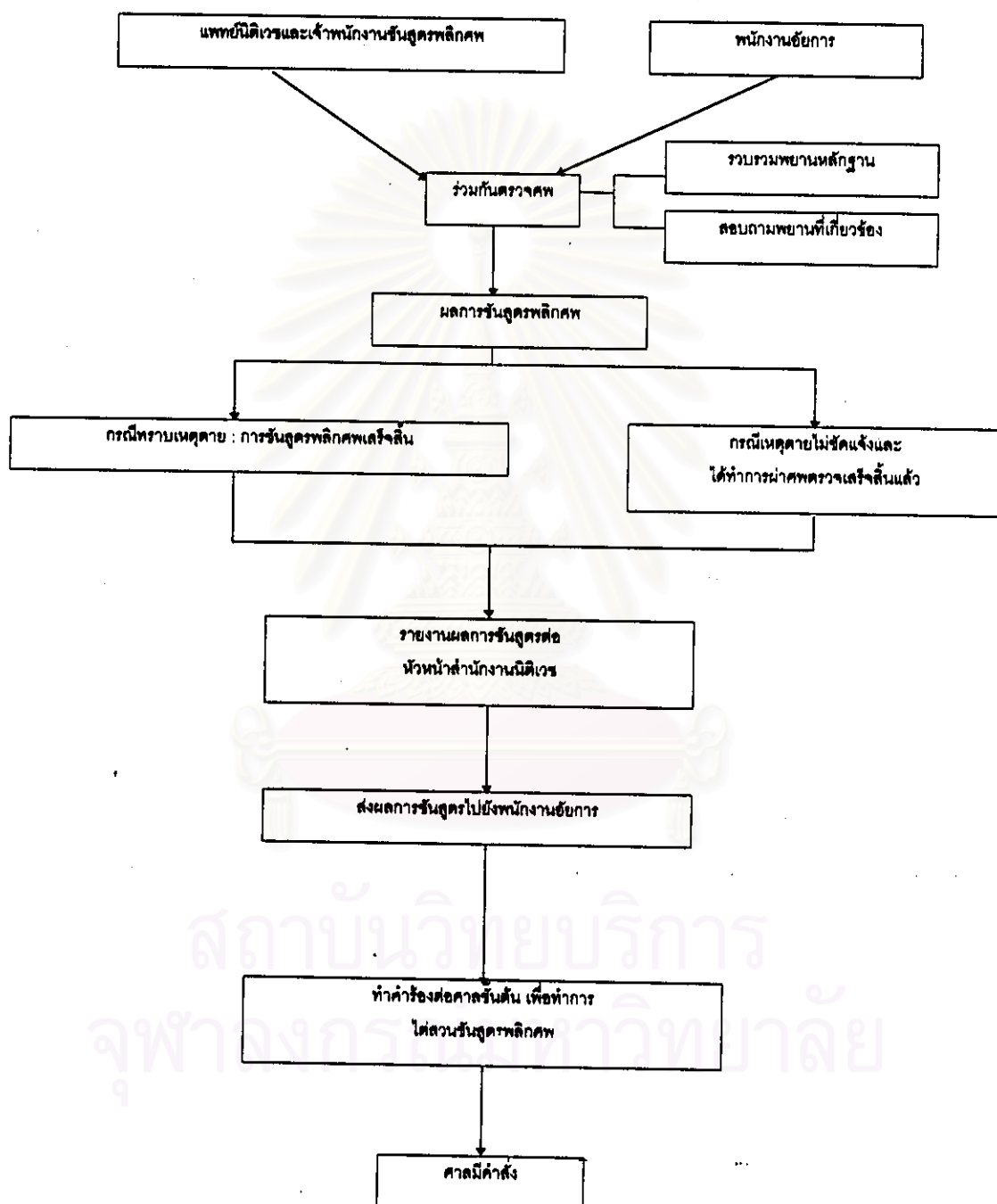
ข. กรณีการตายในเขตต่างจังหวัด ทั้งกรณีของการตายในและนอกโรงพยาบาล สรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 9

ค. กรณีการตายอันเนื่องมาจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือตายในขณะอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน สรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 10

6.2 การพัฒนาปรับปรุงในส่วนของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ

เมื่อกฎหมายได้ทำการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการชั้นสุตรพลิกศพโดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ขึ้นมาทำหน้าที่นี้ โดยเฉพาะซึ่งได้แก่ แพทย์นิติเวชและเจ้าพนักงานชั้นสุตรพลิกศพแล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องสร้างหน่วยงานใหม่หรือองค์กรใหม่ขึ้นมารองรับและรับผิดชอบงานเหล่านี้ โดยเจ้าหน้าที่ดังกล่าวอยู่ในสังกัดของหน่วยงานใหม่นี้ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวอาจได้ชื่อว่า “สำนักงานนิติเวชแห่งชาติ” ก็ได้ โดยหน่วยงานแห่งนี้อาจจะขึ้นอยู่กับกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด หรือสำนักงานกฤษฎีกาก็ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องมีความเป็นอิสระในการบริหารงานและมีความพร้อมในเรื่องบุคลากรเครื่องมือเครื่องใช้และสถานที่ในการปฏิบัติงานให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สำหรับในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า สำนักงานนิติเวชแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้ ควรอยู่ในสังกัดของกระทรวงยุติธรรม เพราะเนื้อหาของงานที่รับผิดชอบในส่วนนี้มีความเกี่ยวพันโดยตรงกับขั้นตอนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะหากได้ทำการปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงยุติธรรมเสียใหม่โดยให้รวบรวมเอาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานอัยการสูงสุด กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมราชทัณฑ์ กรมควบคุมประพฤติ กองพิสูจน์หลักฐาน มาไว้ที่กระทรวงยุติธรรมตามที่เป็นข่าวอยู่ในขณะนี้⁶ และหากได้รวมเอาสำนักงานนิติเวชแห่งชาติเข้าไปอยู่ในกระทรวงยุติธรรมด้วยแล้วก็จะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินไปอย่างสอดคล้องและเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง

สำนักงานนิติเวชแห่งชาติแห่งนี้อาจจะมีผู้บังคับบัญชาสูงสุดในตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานนิติเวชแห่งชาติ หรือผู้อำนวยการสำนักงานนิติเวชแห่งชาติ ระดับ 10 ก็ได้ โดยแบ่งส่วนราชการตามเขตพื้นที่รับผิดชอบ ต่าง ๆ ซึ่งอาจแบ่งออกได้ ดังนี้

- 1) สำนักงานนิติเวชกรุงเทพมหานครเขต 1 รับผิดชอบงานชั้นสุตรพลิกศพ และผ่าศพ เฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในส่วนของฝั่งพระนคร
- 2) สำนักงานนิติเวชกรุงเทพมหานครเขต 2 รับผิดชอบงานชั้นสุตรพลิกศพ และผ่าศพเฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งธนบุรีเป็นต้นไป
- 3) สำนักงานนิติเวชจังหวัด รับผิดชอบงานชั้นสุตรพลิกศพและผ่าศพ ในเขตจังหวัดต่าง ๆ ตามภูมิภาค

⁶รามสูร, “บุคคลในข่าว”, ไทยรัฐ (วันที่ 19 มกราคม 2541) : 4.

สำหรับเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำอยู่ในสำนักงานนิติเวชแห่งต่าง ๆ นั้นอาจจะประกอบด้วยบุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ ได้แก่ แพทย์นิติเวช เจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ เจ้าหน้าที่วิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการต่าง ๆ พนักงานผู้ช่วยชันสูตร และเจ้าหน้าที่ธุรการ เป็นต้น โดยผู้บังคับบัญชาในระดับหัวหน้าของหน่วยงานนั้นอาจใช้ชื่อตำแหน่งว่า “นิติเวชจังหวัด” ก็ได้

สำหรับเจ้าหน้าที่ที่จะมีหน้าที่ความรับผิดชอบต่างกันดังนี้

- แพทย์นิติเวช โดยทั่วไปจะมีคุณสมบัติเป็นแพทย์ผู้ชำนาญในสาขานิติเวชศาสตร์ หรือเป็นแพทย์สาขาพยาธิวิทยา ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบงานสืบสวนสอบสวนหาเหตุตายที่ผิดธรรมชาติ ทุกกรณี โดยมีอำนาจในการชันสูตรพลิกศพ สอบสวนปากคำพยานต่าง ๆ เก็บรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการตายทุกชนิด รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้แพทย์นิติเวชอื่นทำการผ่าศพตรวจ (กรณีเป็นหัวหน้าแพทย์นิติเวช) หรืออาจทำการผ่าศพตรวจด้วยตนเองก็ได้

- เจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ มาจากผู้ที่มีจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในคณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ หรือคณะวิทยาศาสตร์ในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการอบรมในหลักสูตรที่จะต้องใช้ปฏิบัติงานด้านนี้อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยแพทย์นิติเวชในการสืบสวนสอบสวนสาเหตุตายในกรณีที่มีการตายที่ผิดธรรมชาติ แต่สำหรับในเขตต่างจังหวัด กรณีที่เป็นการตายที่ผิดธรรมชาติในกรณีอื่น ๆ ที่การตายไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานหรือมิได้เป็นคดีอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญต่าง ๆ เหล่านี้เจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพก็สามารถที่จะทำการสืบสวนการตายเองได้โดยทำหน้าที่ภายใต้คำแนะนำของแพทย์นิติเวชไม่ว่าจะเป็นการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การค้นหาวัตถุพยานหลักฐานต่าง ๆ การสอบถามพยานในที่เกิดเหตุ ทั้งหมดนี้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะเป็นผู้หาข้อมูลต่าง ๆ และทำรายงานเสนอให้แพทย์นิติเวชเพื่อจะได้ดำเนินการและสั่งการต่อไป ซึ่งอำนาจหน้าที่ดังกล่าวจะคล้ายกับพนักงานสอบสวนการตาย (Inquirers Into Deaths) ของศรีลังกา และเจ้าหน้าที่สอบสวน (Investigators) ของสหรัฐอเมริกา

- เจ้าหน้าที่วิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการต่าง ๆ มาจากผู้ที่มีจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในคณะเทคนิคการแพทย์ หรือคณะวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ มีหน้าที่วิเคราะห์ วิจัยศึกษาเกี่ยวกับสารเคมีหรือสารอินทรีย์เคมีหรือยาต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายและเป็นสาเหตุการตายวิเคราะห์ชิ้นเนื้อที่ได้รับจากแพทย์นิติเวชเพื่อทำการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ รวมถึงตรวจ

ชีวิตที่ได้จากศพหรือบริเวณที่เกิดเหตุ เพื่อผลทางการพิสูจน์บุคคล พิสูจน์วัตถุพยาน และการตรวจสารพันธุกรรมในวัตถุพยานต่าง ๆ ด้วย

- พนักงานผู้ช่วยชันสูตร มีหน้าที่ให้การช่วยเหลือแพทย์นิติเวชและเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ ในขณะที่ทำการชันสูตรพลิกศพในสถานที่เกิดเหตุทุกอย่าง เช่น พลิกศพตรวจ ค้นหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ถ่ายภาพศพและบริเวณที่พบศพ ขนย้ายศพ รวมทั้งช่วยเหลือแพทย์นิติเวชในขณะที่ทำการผ่าศพด้วย

- เจ้าหน้าที่ธุรการ ทำหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการทุกอย่างในสำนักงาน

สำหรับในส่วนของการแต่งตั้งผู้ที่จะดำรงตำแหน่งเลขาธิการหรือผู้อำนวยการสำนักงานนิติเวชแห่งชาติ และแพทย์นิติเวชตามสำนักงานนิติเวชต่าง ๆ นั้น เห็นว่าควรจะมีการจัดตั้ง “คณะกรรมการนิติเวชแห่งชาติ” ขึ้นมา เพื่อรับผิดชอบในการสรรหาและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวโดยเฉพาะ รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพดังกล่าวด้วย ซึ่งหากพบว่ามีกรณีกระทำหน้าที่โดยไม่สุจริตหรือขาดความรับผิดชอบก็ต้องดำเนินการสอบสวนและลงโทษผู้กระทำผิดต่อไป ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวควรจะประกอบด้วย นายกแพทยสภาหรือผู้แทน ประธานศาลฎีกาหรือผู้แทน อัยการสูงสุดหรือผู้แทน อธิบดีกรมตำรวจหรือผู้แทน เลขาธิการหรือผู้อำนวยการสำนักงานนิติเวชแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิติเวชศาสตร์อีก 6 ท่าน รวมเป็นจำนวน 11 ท่าน ซึ่งระบบการจัดตั้งให้มีคณะกรรมการดังกล่าวจะมีรูปแบบคล้ายคลึงกับคณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) นั้นเอง กล่าวคือ ตามระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 กำหนดไว้ว่า คณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) ให้ประกอบด้วย⁷

(1) ประธานกรรมการ ซึ่งเลือกตั้งจากผู้รับบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำนาญข้าราชการซึ่งเคยรับราชการเป็นข้าราชการอัยการมาแล้วในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิบดีกรมอัยการ หรือรองอัยการสูงสุด หรือผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมาย ซึ่งเป็นผู้รับบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำนาญข้าราชการ และเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือเทียบเท่าขึ้นไป ทั้งนี้ต้องไม่เคยเป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองในระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา และไม่เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกวุฒิสภา หรือทนายความ

(2) อัยการสูงสุดเป็นรองประธาน

⁷ สำนักงานอัยการสูงสุด, ชีวิตและผลงานศาสตราจารย์ โกเมน ภัทรภิรมย์, (กรุงเทพมหานคร : จัดทำโดยสำนักงานอัยการสูงสุด, 2536), หน้า 16-17.

(3) รองอัยการสูงสุด อัยการพิเศษฝ่ายปรึกษา อัยการพิเศษฝ่ายคดี และอัยการพิเศษฝ่ายวิชาการ เป็นกรรมการอัยการโดยตำแหน่ง และ

(4) กรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิหกคน ซึ่งข้าราชการอัยการที่ได้รับเงินเดือน ตั้งแต่ชั้น 2 ขึ้นไปเป็นผู้เลือกจาก

ก. ข้าราชการอัยการซึ่งได้รับเงินเดือนตั้งแต่ชั้น 4 ขึ้นไป และมีได้เป็นกรรมการอัยการโดยตำแหน่งอยู่แล้วสามคน

ข. ผู้รับบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำนาญข้าราชการ ซึ่งเคยรับราชการเป็นข้าราชการอัยการมาแล้ว และต้องไม่เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกวุฒิสภา กรรมการพรรคการเมือง เจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง หรือทนายความสามคน

ให้คณะกรรมการอัยการแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายอัยการคนหนึ่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการอัยการ

ในส่วนนี้จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นประธานคณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) จะมีใช้อัยการสูงสุดแต่อย่างใด แต่กลับเป็นบุคคลภายนอกซึ่งเลือกตั้งจากผู้รับบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำนาญข้าราชการ ซึ่งเคยเป็นข้าราชการที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบดังกล่าว ฉะนั้น ในส่วนของคณะกรรมการนิติเวชแห่งชาตินี้จึงเห็นควรให้ทำการเลือกตั้งประธานจากกรรมการทั้ง 11 ท่านนี้ โดยอาจจะที่ท่านใดท่านหนึ่งในจำนวนคณะกรรมการ 11 ท่านนี้ก็ไม่ได้ ไม่กำหนดเฉพาะเจาะจงว่าประธานจะเป็นผู้ใดโดยตำแหน่ง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นการเลือกสรรผู้ที่มีคุณสมบัติ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มาดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการนิติเวชแห่งชาติอย่างแท้จริง

เหตุผลประการสำคัญที่เห็นว่า ควรให้มี “คณะกรรมการนิติเวชแห่งชาติ” ก็เพื่อเป็นการสร้างระบบการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่อีกชั้นหนึ่ง อันจะส่งผลให้เกิดกระบวนการทำงานที่โปร่งใสงยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบของการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการเพื่อควบคุมดูแลการปฏิบัติงานด้านนี้โดยเฉพาะนั้นก็จะมีลักษณะคล้ายกับรูปแบบของ “คณะกรรมการนิติเวชของรัฐ (Board of Medico-Legal Investigation)” ที่มีในบางมลรัฐของสหรัฐอเมริกา โดยจะทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของสำนักงานแพทย์สอบสวนนั่นเอง

อนึ่ง การที่จะสร้างองค์กรหรือหน่วยงานขึ้นมาใหม่เพื่อมารองรับหรือรับผิดชอบงานชั้นสูงรพดกทั้งหมดนี้ได้ นอกเหนือจากการสร้างหรือออกแบบหน่วยงานให้มีรูปแบบที่สมบูรณ์เหมาะสมแล้ว สิ่งหนึ่งที่รัฐจะต้องคำนึงถึงเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพของหน่วยงานดังกล่าว นั่นก็คือ

1) รัฐต้องส่งเสริมแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ให้มีความรู้และเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานด้านนิติเวชอย่างจริงจัง รวมถึงการเพิ่มจำนวนบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานด้านนี้มากขึ้น

เช่น อาจจะใช้วิธีสร้างแรงจูงใจโดยการเพิ่มเงินค่าตอบแทนการทำงานให้เหมาะสมกับการดำรงชีพ จากวิชาชีพด้านนี้มากขึ้น ก็จะทำให้ส่วนหนึ่งของแพทย์ในอนาคตสมัครใจเข้ามาปฏิบัติงานด้านนิติเวชเพิ่มขึ้น จนพอที่จะให้บริการได้อย่างสมบูรณ์ในอนาคต

2) รัฐควรให้ความพร้อมในเรื่องสถานที่ให้บริการและจัดให้มีอุปกรณ์เครื่องมือในการปฏิบัติงานด้านนี้มากขึ้น โดยเฉพาะสถานที่ผ่าศพ รัฐควรจัดหรือสร้างให้มีสถานที่ดังกล่าวอย่างเพียงพอโดยอย่างน้อยควรจัดให้มีจังหวัดละ 1 แห่ง ซึ่งอาจจะใช้สถานที่ของสำนักงานนิติเวชของจังหวัดนั้นที่ได้จัดตั้งขึ้นใหม่ หรือสถานที่ผ่าศพดังกล่าวอาจจะจัดให้มีในโรงพยาบาลศูนย์สำหรับในเขตต่างจังหวัดแห่งใดแห่งหนึ่งก็ได้

สำหรับในกรณีของอุปกรณ์เครื่องมือ นอกเหนือจากอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์วิจัยทดลองต่าง ๆ แล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างก็คือ พาหนะสำหรับใช้ในการขนย้ายศพ รัฐควรจัดให้มีพาหนะดังกล่าวโดยพร้อมเพียงทุกสำนักงานนิติเวช เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกในการขนย้ายศพ หรือส่งศพหรือชิ้นส่วนของศพไปตรวจพิสูจน์ยังสถานที่ใดที่หนึ่งอย่างรวดเร็ว

3) รัฐควรมีกระบวนการในการพัฒนาความรู้ความสามารถของแพทย์นิติเวชและเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพมากขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทั้งสองตำแหน่งดังกล่าวเป็นเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งใหม่ที่เพิ่งจัดให้มีขึ้น ฉะนั้น ขั้นตอนหรือกระบวนการทำงานรวมทั้งระเบียบกฎหมายหรือข้อบังคับต่าง ๆ ก็อาจจะยังไม่ทราบดีเท่าใดนัก ประกอบกับยังไม่คุ้นเคยกับขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวดี ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในขั้นตอนของการปฏิบัติ หน่วยงานที่รับผิดชอบก็ควรจะมีกระบวนการในการพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญในเรื่องเหล่านี้ให้มากยิ่งขึ้น เช่น จัดฝึกอบรมภาคปฏิบัติ จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัญหาในแง่มุมต่าง ๆ กัน สิ่งเหล่านี้ก็จะนำมาสู่กระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพในอนาคตได้

สรุปแล้วการที่จะให้หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์แบบได้ รัฐจะต้องกำหนดนโยบายระดับชาติโดยควรให้ความสำคัญกับงานดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากงานด้านนี้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม หากขาดงานในส่วนนี้ไปหรือการดำเนินงานในส่วนนี้มีความบกพร่องไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ก็จะส่งผลกระทบต่อ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง ดังนั้น ในส่วนของการให้บริการของหน่วยงานดังกล่าวนี้ รัฐจึงควรจัดสรรงบประมาณและอัตรากำลังไว้ให้ชัดเจนและเหมาะสม การพัฒนาระบบงาน และหน่วยงานต่างๆ ในด้านนี้จึงจะก่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมนำมาซึ่งประสิทธิภาพในกระบวนการทำงานด้านชันสูตรพลิกศพอย่างแท้จริง

โครงสร้างใหม่ของหน่วยงานดังกล่าวปรากฏตามแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

